

ÎNTRUCEREA STRÂMBEI ÎN MATEMATICĂ

Mircea Eugen ȘELARIU

0. ABSTRACT

THE INTRODUCTION OF TWIST (THE SKEW) IN THE MATHEMATICS

The article define a mathematic entity called twist, which generates, in this way, notion of straight line. Straight line becom thus a twist of eccentricity $e = 0$, and broken line (zigzag line) is a twist of $s = \pm 1$.

1. ÎNTRUCERE.

Odată cu apariția complementelor de matematică, reunite sub denumirea de **super-matematică**, aceasta are două mari părți:

- **matematica excentrică** cu o infinitate de membri, pentru fiecare obiect matematic, pentru care excentricitatea numerică s și reală $e = s \cdot \mathbf{R} \in [-\infty, +\infty \setminus 0]$.
- **matematica centrică** cu un singur membru, reprezentat de cazul particular $s = e = 0$.

Matematica excentrică, la rândul ei, poate fi de variabilă la excentrul $\mathbf{E}$, sau de variabilă **excentrică** θ [1] precum și de variabilă la centru $\mathbf{O}$, sau de variabilă **centrică** α [8].

Rezultă că **matematica centrică (MC)** are dimensiunea topologică zero, a unui punct, în timp ce **matematica excentrică (ME)** are dimensiunea topologică de minimum 2, a unei suprafețe.

Matematica centrică este proprie sistemelor ideale, perfecte, liniare, în timp ce, matematica excentrică este proprie sistemelor reale, imperfecte, neliniare. Între cele două matematici nu există nicio graniță, niciun obstacol real, de aceea, se poate afirma că noile complemente de matematică **sterg granițele dintre liniar și neliniar !**

Așa cum a propus regretatul matematician **Anton Hadnagy**, toate curbele cunoscute din matematica centrică se vor denumi, în continuare, **centrice** și cele corespondente, ale matematicii **excentrice** se vor denumi **excentrice** [1], [4], [5], [6], [7].

Fiecărei curbe, cunoscute în centric, adică fiecărei **centrice**, îi corespund o infinitate de **excentrice**. Astfel, **unui** cerc, unei elipse, unei hiperbole, unei spirale ș.a.m.d. îi corespund o **infinitate** de excentrice circulare, eliptice, hiperbolice ș.a.m.d., evident, de forme care se abat de la centricele generatoare, cu atât mai mult, cu cât excentricitatea are valori mai mari.

Din ecuațiile **excentricelor**, pentru $e = s = 0$, se obțin, în mod evident, **centricele**.

În mod analog, fiecărei centrice liniare, denumită **dreptă**, din matematica centrică, în matematica excentrică, îi vor corespunde o infinitate de **excentrice "liniare"**, ce vor fi **denumite strâmb**. Deoarece, ceea ce nu e **drept**, e **strâmb** și nu "liniar", chiar dacă-i mai spunem și excentrică.

Prin urmare, și dreapta este un caz particular de strâmbă: o strâmbă de excentricitate nulă, așa cum este prima bisectoare din figura **3,a**.

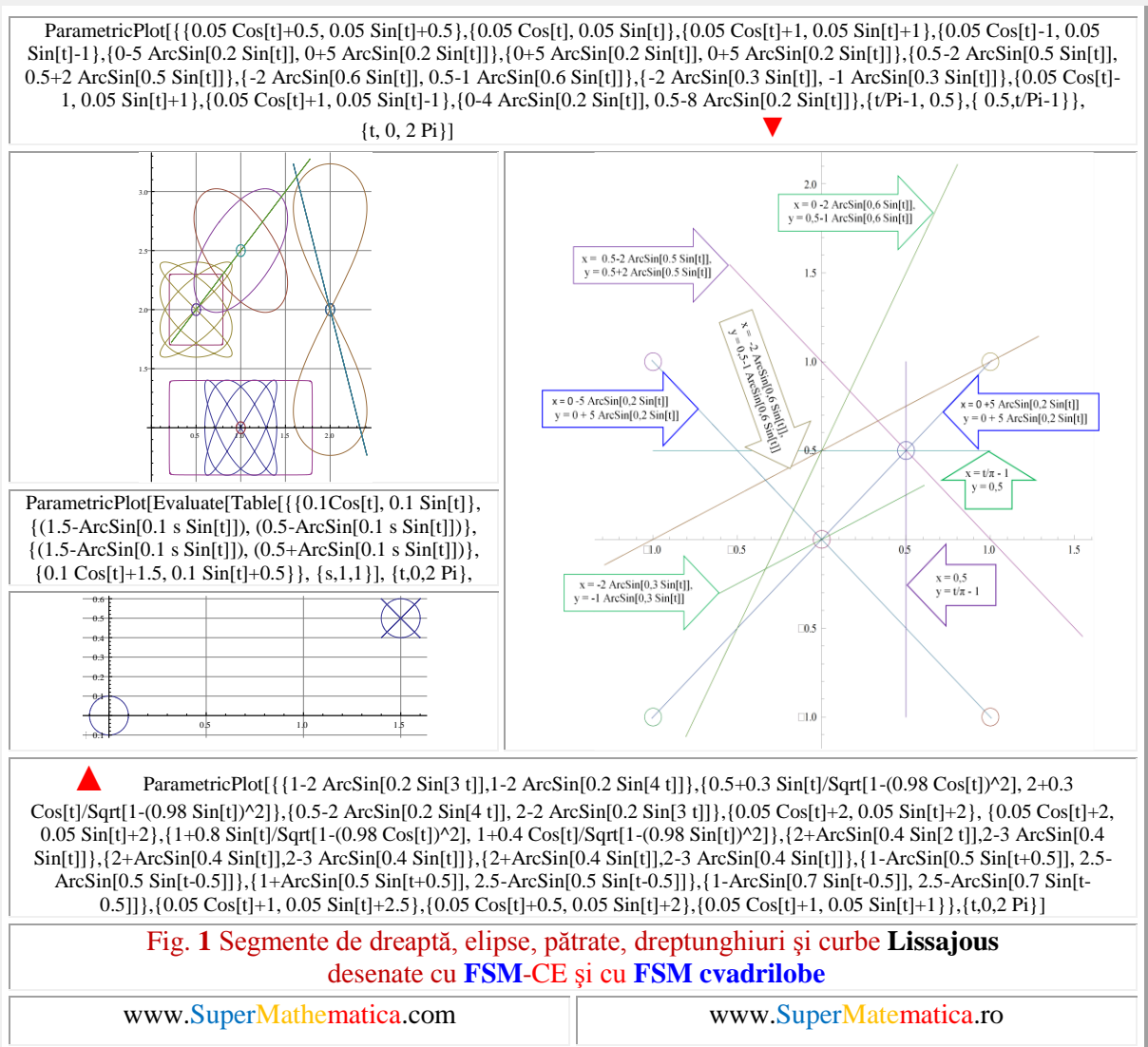
2. PUNCTUL

Punctul și dreapta sunt entități și noțiuni elementare, ce nu pot fi definite în matematică; dar numai dreapta este o figură fundamentală din geometria centrică. De fapt, după declarația matematicianului Acad. **Solomon Marcus**, nici **matematica (centrică)** nu poate fi riguros definită.

În consecință, **supermatematica** poate fi devfinită ca o extensie nemarginită și utilă a ceea ce nu poate fi definit.

În plus, punctul este singura entitate de dimensiune nulă, astfel că el este același, ca formă sau, mai precis, fără ea, în ambele matematici: **centrică** și **excentrică**, întrucât, el neavând “figură”, nu-și poate modifica forma prin creșterea valorii excentricității.

Totodată, punctul nu are coordonate unghiulare (unghiurile lui **Euler** θ , φ , ψ), ci numai coordonate liniare x , y , z . În consecință, el este neorientabil, fiind doar localizabil în spațiul bi-2D sau tri- 3D dimensional.

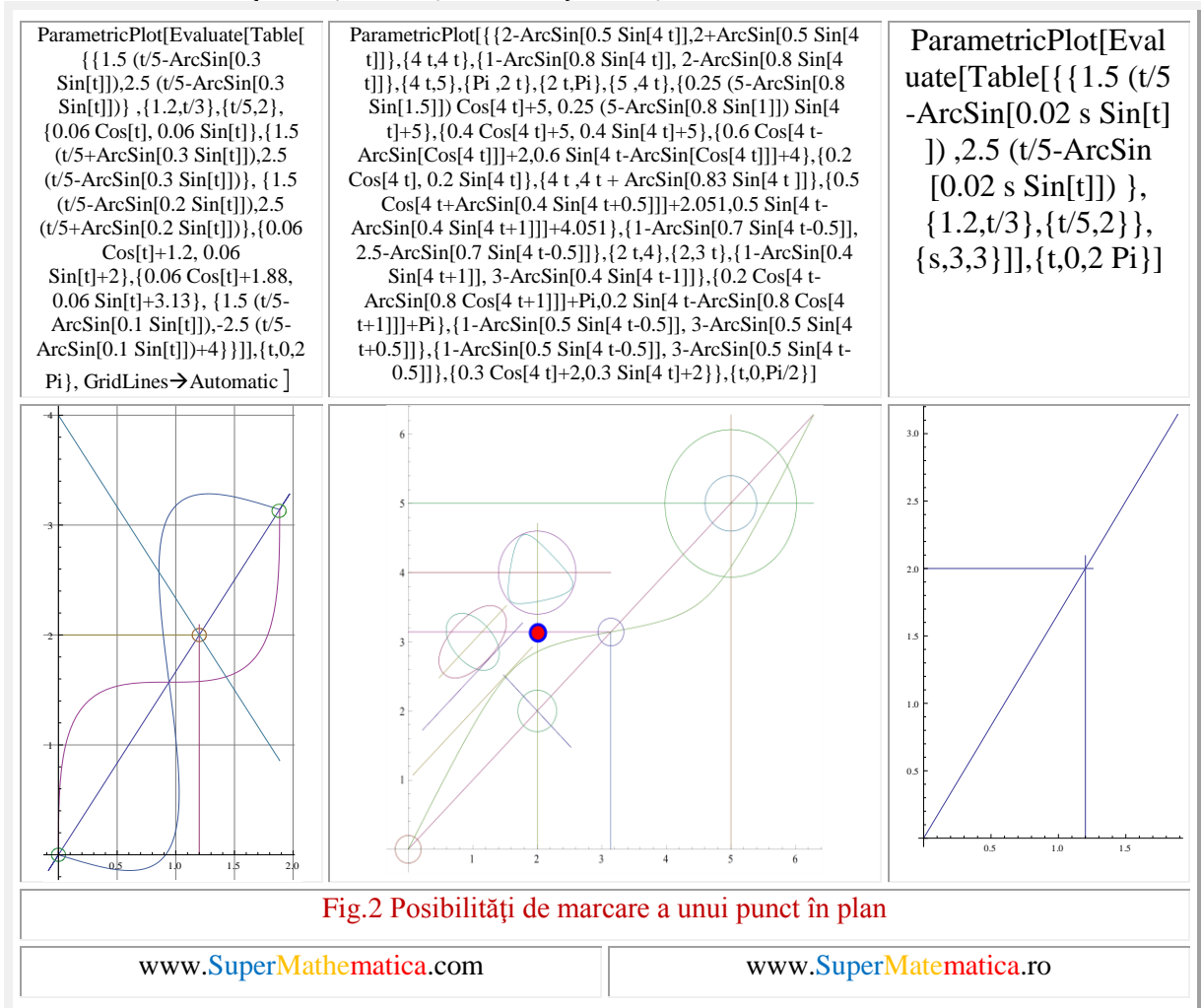
Localizarea punctului $M(x, y) = M(2; 3,14)$, în spațiul 2D, loc marcat cu cercul ●, este dată în figura 2. Niciun program de matematică nu poate indica/marca **direct** poziția unui punct, deoarece acesta este lipsit de dimensiune.

Se zice în glumă, că sfera este un punct “umflat cu pompa”. Aceeași operație mecanică trebuie aplicată și punctului în plan pentru a putea fi reprezentata/marcat: de a fi “umflat cu pompa”, adică, de a fi reprezentat printr-un cerc, de rază redusă dar nenulă, cu centrul în punctul respectiv, așa cum s-a procedat în figurile 1 și 2.

Localizarea unui punct, în matematica excentrică, este mai completă decât localizarea prin coordonate centrice. Astfel, “punctul” în plan, poate fi marcat prin cerc, elipsă, segmente

de dreaptă care se intersectează în formă de X în punctul respectiv și în multe alte moduri, așa cum se ilustrează în figurile 1 și 2, cu ajutorul “coordonatelor” excentrice:

$$(1) \quad M_e \begin{cases} x = a_x \{ \theta - b_x \arcsin \{ s_x \sin(n_x \theta - \varepsilon) \} \} + x_0 \\ y = a_y \{ \theta - b_y \arcsin \{ s_y \sin(n_y \theta - \varepsilon) \} \} + y_0 \end{cases}$$

pentru diversele valori date constantelor și/sau variabilelor din relația 1.

Au fost prezentate în figurile 1 și 2 și relațiile cu care au fost desenate diversele moduri de indicare a poziției diverselor puncte reprezentate în plan.

3. DISTANȚA ÎN PLAN DINTRE DOUĂ PUNCTE

Distanța dintre două puncte $M_1(x_1, y_1)$ și $M_2(x_2, y_2)$, exprimate în coordonate carteziane, se calculează cu formula :

$$(1) \quad d(M_1 M_2) = \sqrt{(x_1 - x_2)^2 + (y_1 - y_2)^2}$$

Identificăm pe M_1 cu excentrul $E(e_x, e_y)$, exprimat prin coordonate carteziane, sau $E(e_x = e \cdot \cos \varepsilon, e_y = e \cdot \sin \varepsilon)$ sau prin $E(e, \varepsilon)$ în coordonate polare și pe M_2 cu punctul M de intersecție a semidreptei d^+ , turnante în jurul excentrului E , cu cercul oarecare $C(O, R)$.

Pe cercul unitate $CU(O, 1)$, punctul de intersecție cu semidreapta turnantă pozitivă este $W(x = \cos \theta = \cos \alpha, y = \sin \theta = \sin \alpha)$, în coordonate carteziane, sau $W(R \cdot \cos \theta, \theta)$, în coordonate polare.

Funcția radial excentrică este $\text{rex}\theta$ dacă este exprimată în funcție de variabila excentrică θ și este $\text{Rex}\alpha$, dacă se exprimă în funcție de variabila centrică α .

Astfel, intersecția cu semidreapta turnanta va fi $M(R, \text{Rex}\alpha, \alpha)$, dacă este exprimată în coordonate polare în funcție de variabila la centru (sau centrică) α , pe cercul de raza R și va fi punctul $W(\text{rex}\theta, \theta)$, în funcție de variabila excentrică pe cercul unitate $CU(O, 1)$.

Atunci, relația (2) va exprima și distanța dintre excentrul E și punctul M de pe cercul de raza R , care este, prin definiția funcției radial excentric ($\text{rex}\theta$), multiplicată cu raza cercului R , adică tocmai distanța de la E la W :

$$(2) \quad d(M_1, M_2) = d(E, W) = \begin{cases} R \cdot \text{rex}\theta = R[-s \cdot \cos(\theta - \varepsilon) + \sqrt{1 - s^2 \sin^2(\theta - \varepsilon)}] \\ R \cdot \text{Rex}\alpha = R\sqrt{1 + s^2 - 2s \cdot \cos(\alpha - \varepsilon)} \end{cases}$$

în care: s este excentricitatea numerică și $e = s \cdot R$ este excentricitatea reală, reprezentată de distanța de la originea O la excentrul $S(s, \varepsilon)$ și, respectiv, la excentrul $E(e, \varepsilon)$.

Relațiile (2) rezultă prin înlocuirea coordonatelor punctelor $E \equiv M_1$ și $M \equiv M_2$ în relația (1), dar sunt cunoscute și ca expresiile invariante ale funcției supermatematice circulare excentrice **radial excentric** ($\text{rex}\theta$ sau $\text{Rex}\alpha$) [1], [8], [11].

Observația prin care funcția rex , o adevărată funcție “rege”, ce poate exprima toate curbele plane cunoscute și o infinitate de curbe plane noi, exprimă și distanța dintre două puncte în plan, în coordonate polare, aparține Prof. em. dr. math. **Octav Emilian Gheorghiu**, regretatul șef al Catedrei de Matematică de la Facultatea de Mecanică din Timișoara.

4. STRÂMBA DE VARIABILĂ EXCENTRICĂ θ

Dreapta, având o singură dimensiune liniară, își modifică forma la trecerea din liniar (centric) în neliniar (excentric), adică se strâmbă, din ce în ce mai mult, prin creșterea excentricității numerice s , așa cum se poate observa în figura 3.

Ca și în cazul altor excentrice [4], [5], [6], **strâmba** se va obține prin înlocuirea funcțiilor centrice, din ecuațiile dreptelor, cu cele excentrice corespondente.

Funcțiile supermatematice, obținându-se prin înlocuirea variabilei centrice α cu funcția, de variabilă excentrică θ , denumită, în **SM**, funcția amplitudine excentrică **aex** θ , cu expresia

$$(3) \quad \alpha(\theta) = \text{aex}\theta = \theta - \arcsin[s \cdot \sin(\theta - \varepsilon)],$$

Rezultă că (3) va reprezenta ecuația strâmbei primei bisectoare. Ca să fie mai ușor de recunoscut, prin funcția de reducere la primul cerc, ea se poate scrie nu în funcție de unghiul θ ci, în funcție de variabila reală $x \in \mathfrak{R}$ astfel :

$$(3') \quad y(x) = \text{aex}(x) = x - \arcsin[s \cdot \sin(x - z)],$$

funcție reprezentată în figura 3 pentru excentricități numerice variind în domeniul $s \in [-1, +1]$, în care, strâmba prezintă grafice continue.

Pentru $|s| > 1$, sau $e > R$, strâmba sunt continue numai pe porțiuni. Pe acele porțiuni, pe care dreapta turnantă din excentrul S , acum exterior cercului unitate, intersectează cercul unitate.

Principiul este valabil și pentru distanța dintre două puncte: pentru $s = 0 \rightarrow S \equiv O$ și distanța $SW = OW = R$, raza cercului. În acest caz, $\text{rex}(\theta, s = 0) = \text{Rex}(\alpha, s = 0) = 1$; ceea ce rezultă și din relațiile (2) pentru $s = e = 0$.

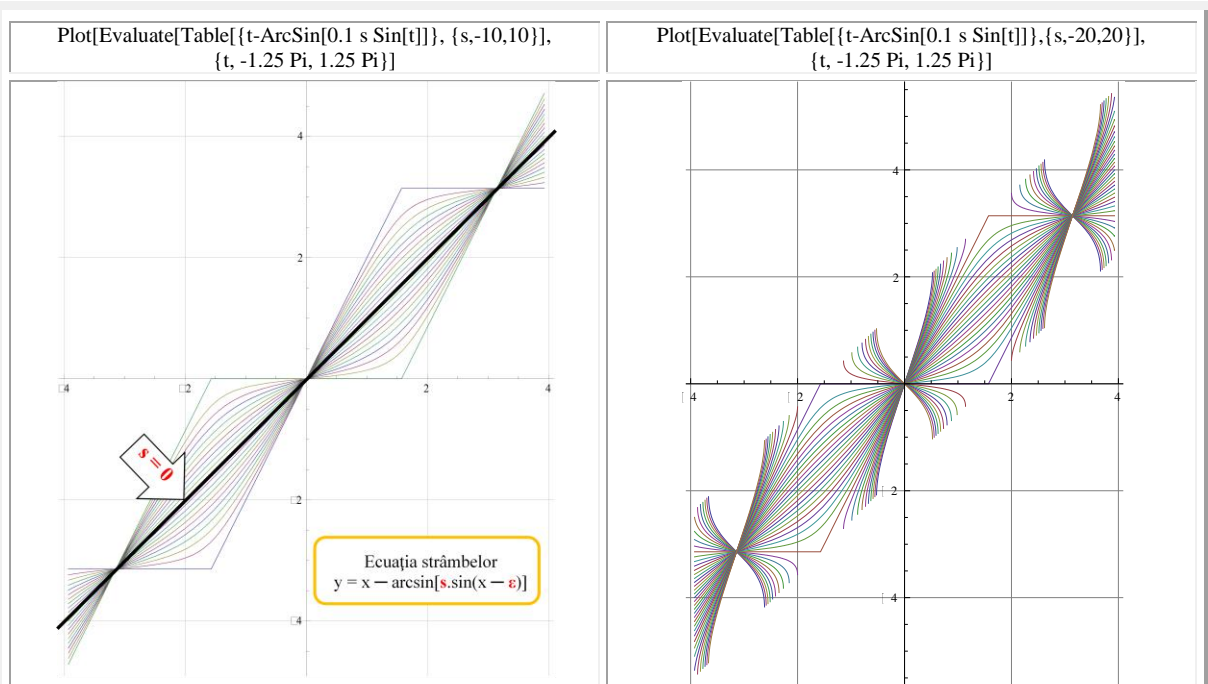
Ecuația dreptei, ce trece prin originea $O(0,0)$ a sistemului cartezian drept xoy , este

$$(4) \quad y = m \cdot x = \text{tgk} \cdot x \equiv \text{tank} \cdot x$$

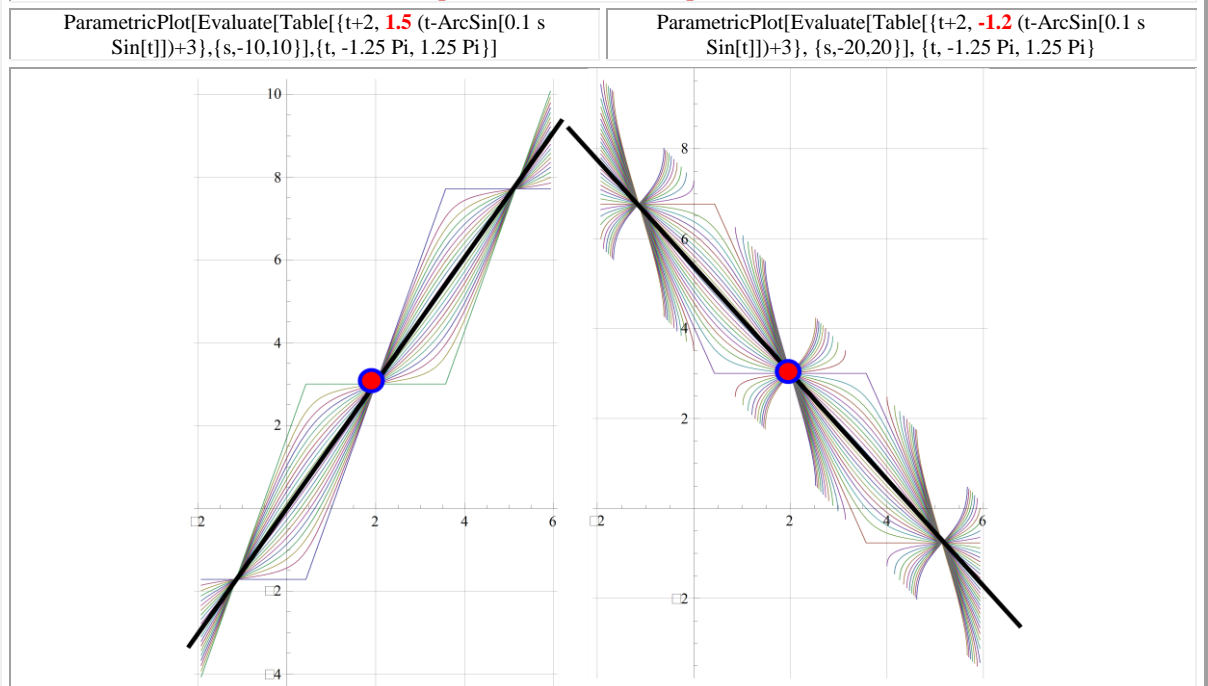
astfel că ecuația strâmbi de variabilă excentrică x va fi

$$(5) \quad y = m \cdot \text{aex}(x, E) = \text{tank} \cdot \text{aex}[x, S(s, \varepsilon)] = m \cdot \{x - \arcsin[s \cdot \sin(x - z)]\},$$

în care s și $z \equiv \varepsilon \pmod{2\pi}$ sunt coordonatele polare ale excentrului S .

Fig. 3,a. Familie de STRÂMBE, rezultate din ecuația primei bisectoare. Pentru $\epsilon = s = 0$, se obține prima bisectoare, iar pentru $s = \pm 1$ se obțin linii frânte

Fig. 3,b Strâmbe de variabilă excentrică ce trec prin punctul $M(2; 3)$ de coeficient unghiular pozitiv, $m = +1,5$ ◀ și negativ ▶ $m = -1,2$

www.SuperMathematica.com

www.SuperMatematica.ro

Ecuția strâmbei (și a dreptei) determinată / (ce trece) de / prin punctul $M_0(x_0, y_0)$ și de direcție m este

$$(6) \quad y = m \{ x - x_0 - \text{arcsin}[s \cdot \sin(x - z)] \} + y_0,$$

obținută din ecuația dreptei generatoare, de $s = 0$ în (6)

$$(6') \quad y - y_0 = m(x - x_0)$$

Plecând de la forma generală a drepte și a ecuației de gradul întâi, dată de **Pier Fermat** (1637) rezultă ecuația generală a strâmbei :

$$(7) \quad A \cdot \{x - \arcsin[s \cdot \sin(x-z)]\} + B \cdot y + C = 0.$$

Ecuația normală a strâmbei, rezultată din ecuația normală a drepte, dată de **A. Cauchy** (1826), este

$$(8) \quad \{x - \arcsin[s \cdot \sin(x-z)]\} \cdot \cos a + y \cdot \sin a - p = 0,$$

în care p este lungimea normalei la strâmba de $s = 0$, dusă din originea reperului, iar a este unghiul pe care normala îl face cu direcția pozitivă a axei absciselor x .

Asemănător, se pot obține ecuațiile strâmbelor ce trec prin două puncte, plecând de la forma dată de **S. Lacroix** (1798);

$$(9) \quad \frac{y - y_1}{y_2 - y_1} = \frac{x - \arcsin[e \cdot \sin(x-z)] - x_1}{x_2 - x_1}$$

sau a ecuației strâmbei de $s = 0$ (drepte) prin tăieturi dată de **A. Crelle** (1821)

$$(10) \quad \frac{x - \arcsin[s \cdot \sin(x-z)]}{a} + \frac{y}{b} - 1 = 0.$$

Importanța strâmbei consistă în aceea, că ea poate reprezenta caracteristici elastice neliniare, strict necesare în dinamica sistemelor tehnice, a vibrațiilor sistemelor neliniare, caracteristici greu de obținut anterior.

În figura 3 sunt prezentate strâmbe de $m = 1$ ▲ și $m = 1,5$ ▼ și de excentricitate subunitară ▲ și supraunitară ▼ și, respectiv, strâmbe ce trec printr-un anumit punct $M_0(2, 3)$.

Se observă că strâmbele de $s > 1$ ▼ sunt discontinue.

Funcțiile supermatematice, de variabilă centrică α , elimină dezavantajul discontinuității funcțiilor supermatematice circulare excentrice, așa cum s-a arătat în lucrarea [8].

5. STRÂMBE DE VARIABILĂ CENTRICĂ α

Se obțin în mod asemănător, cu observația că, variabila x , care este de fapt variabila excentrică $\alpha(\theta) \rightarrow x$, din ecuațiile dreptelor, exprimate în diverse forme, se înlocuiește cu funcția de variabilă centrică $x \rightarrow \theta(\alpha) = A \cdot \text{ex}(\alpha, S)$, dată de expresia cunoscută [8] :

$$(11) \quad A \cdot \text{ex} \alpha = \theta(\alpha) = \alpha + \beta(\alpha) = \alpha + \arcsin\left(\frac{s \cdot \sin(\alpha - \varepsilon)}{\sqrt{1 + s^2 - 2s \cos(\alpha - \varepsilon)}}\right)$$

În cazul funcțiilor de variabilă excentrică, dreapta generatoare d se rotește în jurul excentrului S și intersecta cercul unitate în punctele $W_{1,2}$. Apoi, din centrul O , rezultau direcțiile radiale centrice $\alpha_{1,2}$. De aceea, pentru excentrul S sau E exterioare cercului unitate, funcțiile existau numai în anumite domenii.

În cazul funcțiilor de variabile centrică, dreapta generatoare se rotește în jurul centrului O al cercului unitate, astfel că, oriunde ar fi excentrul S sau E în planul cercului, dreapta intersectează în permanență cercul unitate în punctele $W_{1,2}$, diametral opuse și segmentele $SW_{1,2}$ sau $EW_{1,2}$ vor defini direcțiile radiale excentrice de unghiuri $\theta_{1,2}$ cu axa absciselor.

Ecuația familiilor de strâmbe de variabilă centrică ce trec prin punctul $M_0(x_0, y_0)$ și de coeficient unghiular $m = \tan k$ este :

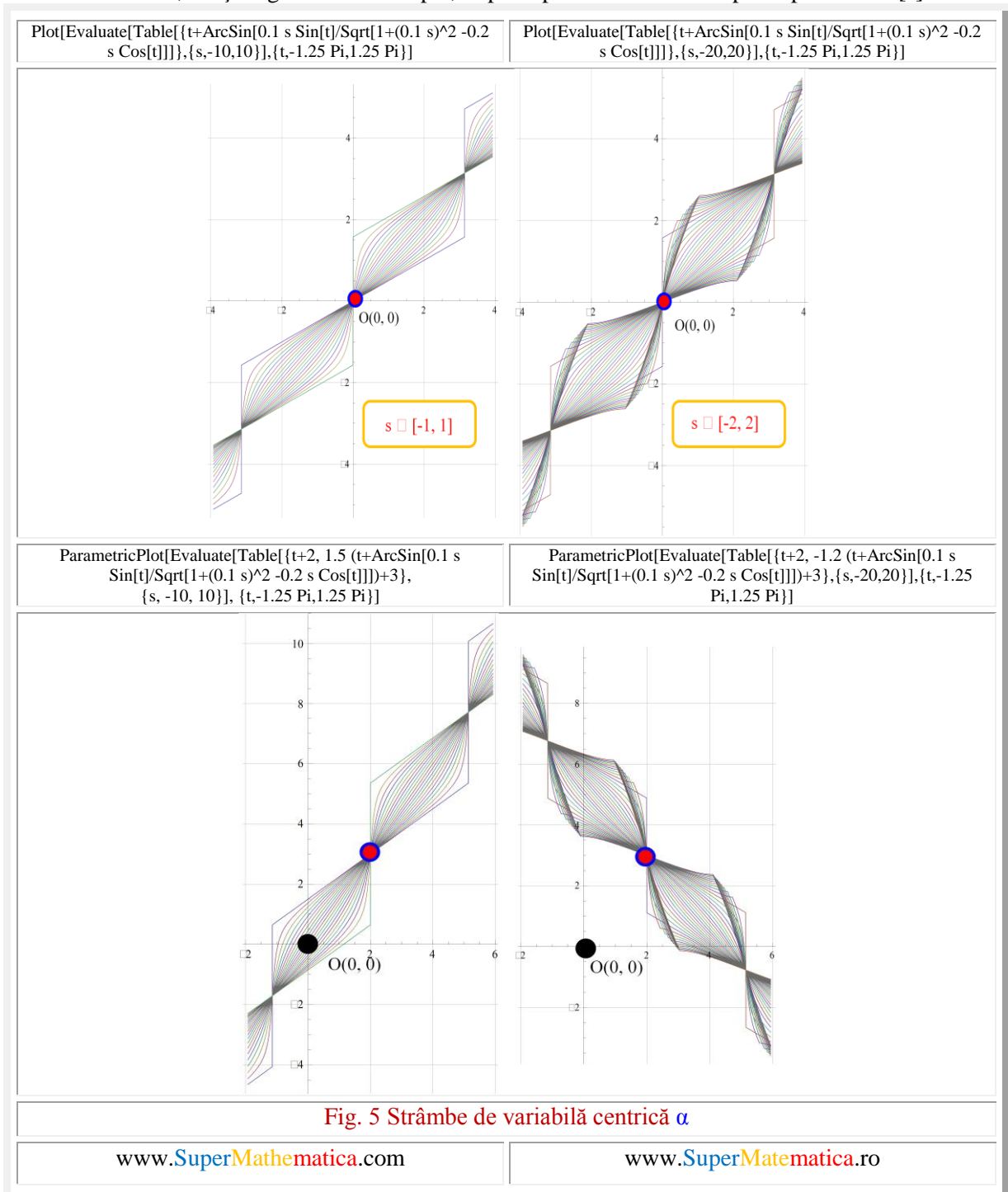
$$(12) \quad y - y_0 = m \left[\left(x + \arcsin\left(\frac{e \sin(x-z)}{\sqrt{1 + e^2 - 2e \cos(x-z)}}\right) \right) - x_0 \right]$$

și pentru $M_0(2, 3)$ și coeficient unghiular $m = 3$ sunt prezentate în figura 5.

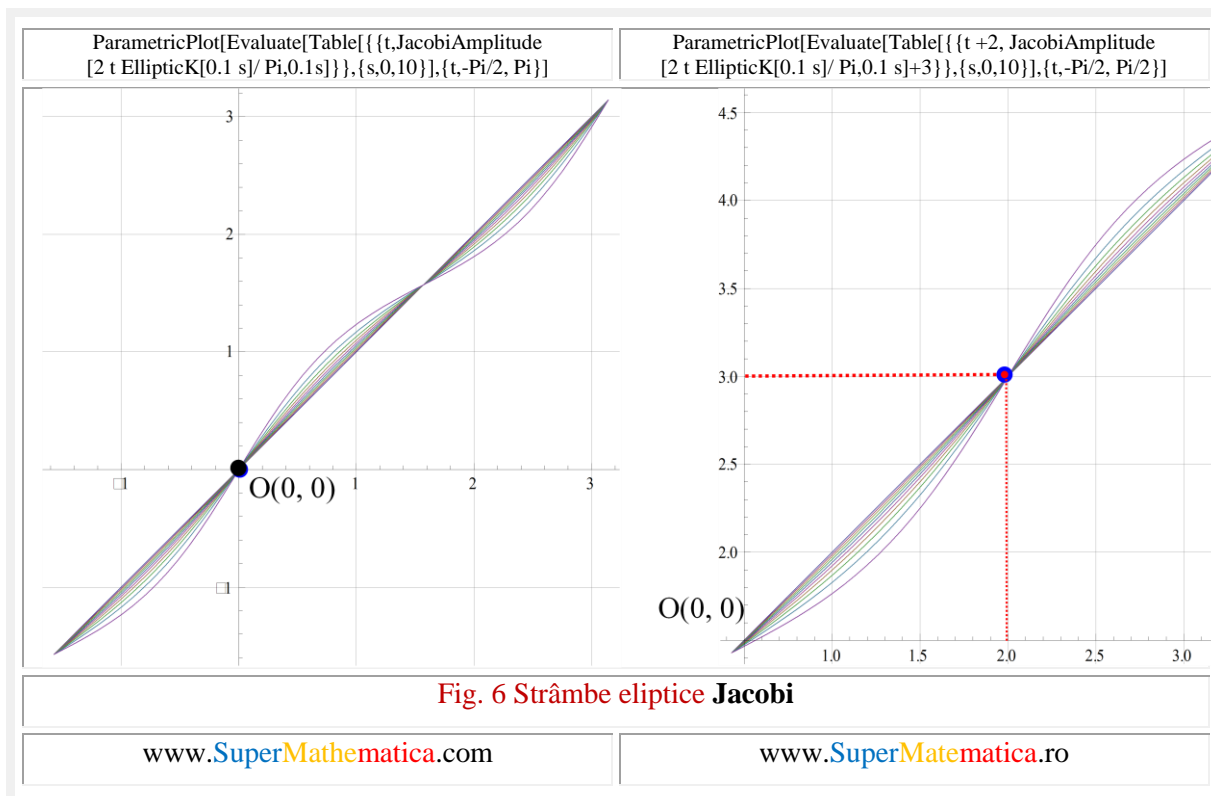
6. CONCLUZII

La întrebarea pusă de **Fourier**, într-o discuție cu **Monge** în 1795 și relatată de **Jeremy Gray** în “Idei despre spațiu”, “**CE ARE DREPT O LINIE DREAPTĂ ?**” acum se poate răspunde cu certitudine : ”**EXCENTRICITATE NULĂ**”

Strâmba, ca și degenerata ei dreaptă, împarte planul în două semiplane pentru $Abs[s] < 1$.

Dacă **A. G. Köstner** afirma la 2 august 1789 “**Nu exista o definiție clară a dreptei**”, acum se poate afirma cu claritate că **dreapta este o strâmba de excentricitate nulă**.

Mai rămâne de definit clar ce-i stramba ? Pentru că exista foarte multe curbe diferite de dreapă, dar și de strâmbă. Și strâmbele sunt de mai multe genuri. Așa, de exemplu, utilizând funcția amplitudine (sau amplitudinus) $am(u, k)$ a lui **Jakobi** din teoria funcțiilor speciale eliptice, foarte asemănătoare cu funcțiile $aex\theta$ și $Aex\alpha$, care sunt denumite chiar amplitudine excentrică de variabilă excentrică și, respectiv, centrică, tocmai prin analogie cu funcția amplitudinus, se obțin curbe foarte apropiate de strâmbele prezentate în prezenta lucrare. Aceste strâmbe (Fig.6) ar putea fi definite ca **strâmbe eliptice Jacobi**.

Și alte funcțiile supermatematice circulare și hiperbolice (excentrice, elevate și exotice) pot la fel de bine exprima caracteristici elastice neliniare, asemănătoare strâmbelor de excentricitate diferită de zero.

Vom denumi strâmbele obținute cu funcții circulare excentrice **strâmbe excentrice**, iar cele obținute cu funcții circulare elevate și exotice, **strâmbe elevate** și, respectiv, **strâmbe exotice**.

Toate acestea pot fi de simplă, dublă sau multiplă excentricitate, iar excentrul poate fi un punct fix (s/e , $\varepsilon = \text{constante}$) sau de punct mobil ce evoluează pe diverse curbe.

7. BIBLIOGRAFIE

1	Mircea Şelariu	SUPERMATEMATICA	Com.VII Conf.Internaț. de Ing. Manag. și Tehn. TEHNO'95, Timișoara Vol. 9 Matematică Aplicată, pag. 41...64
2	Mircea Şelariu	FUNCȚII CIRCULARE EXCENTRICE	Conf. Naț. Vibr. în Constr. de Mașini, Timișoara, 1978, pag. 101...108
3	Mircea Şelariu	FUNCȚII CIRCULARE EXCENTRICE ȘI EXTENSIA LOR	Bul. Șt și Tehn. al I.P."TV" Timișoara, seria Mecanică, Tomul 25(39), Fasc.1-1980, pag. 189...196
4	Mircea Şelariu	THE DEFINITION OF THE ELLIPTIC ECCENTRIC WITH FIXED ECCENTER	A V-a Conf. Naț. de Vibr. în Constr. de Maș., Timișoara, 1985,

			pag. 175 ... 182
5	Mircea Șelariu	ELLIPTIC ECCENTRICS WITH MOBILE ECCENTER	IDEM, pag. 183 ... 188
6	Mircea Șelariu	CIRCULAR ECCENTRICS AND HYPERBOLICS ECCENTRICS	IDEM, pag. 189 ... 194
7	Mircea Șelariu	ECCENTRIC LISSAJOUS FIGURES	IDEM, pag. 195 .. 202
8	Mircea Șelariu	FUNCȚII SUPERMATEMATICE CIRCULARE EXCENTRICE DE VARIABILĂ CENTRICĂ	A VII-a Conf. de Ing. Manag. și Tehn. TEHNO'98, Timișoara, 1998, pag. 531 ... 548.
9	Mircea Șelariu	DETERMINAREA ORICÂT DE EXACTĂ A RELAȚIEI DE CALCUL A INTEGRALEI ELIPTICE COMPLETE DE SPEȚA ÎNTÂIA K (k)	Buletinul VIII-a Conf. de Vibr. Mec., Timișoara, Vol. III, pag. 15 ... 24
10	Mircea Șelariu	CALITATEA CONTROLULUI CALITĂȚII	Lucr. Simp. AGIR "Contr. Calit.", Drobeta Tr.-Severin,
11	Mircea Șelariu	RIGIDITATEA DINAMICĂ EXPRIMATĂ CU FUNCȚII SUPERMATEMATICE	Com. VII Conf. Internaț. de Ing. Man. și Tehn. TEHNO'95, Timișoara, Vol. 7: Mecatronică, Dispozitive și Roboți Ind., pag. 185 ... 194
12	Mircea Șelariu	FORMA TRIGONOMETRICĂ A SUMEI ȘI A DIFERENȚEI NUMERELOR COMPLEXE	Com. VII Conf. Internaț. de Ing. Man. și Tehn. TEHNO'95, Timișoara, Vol. 9 Matematică Aplicată, pag. 65 ... 72
13	Mircea Șelariu	MIȘCAREA CIRCULARĂ EXCENTRICĂ	IDEM, Vol. 7 : Mecatronică, Dispozitive și Roboți Industriali, pag. 85 ... 102
14	Mircea Șelariu	TRANSFORMAREA RIGUROASĂ ÎN CERC A DIAGRAMEI POLARE A COMPLIANȚEI	Bul. Șt. al Univ. "POLITEHNICA" din Timișoara, Seria Mecanică, Tom 47 (61), 2002, pag . 247 ... 264.

Mircea Eugen ŒELARIU,

ÎNTRUCEREA STRÂMBEI ÎN MATEMATICĂ
